

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ BYLŲ TEISENOS ĮSTATYMO
NR. VIII-1029 156 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 156 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – ABTĮ projektas) parengtas siekiant tobulinti administracinių bylų proceso atnaujinimo institutą, sudaryti galimybę atnaujinti administracinių bylų procesą ir tais atvejais, kai asmuo nebuvo tinkamai informuotas apie teisminį procesą ir tinkamai įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2024 m. lapkričio 7 d. nutarimą „Dėl proceso atnaujinimo administracinėje byloje padarius esminę proceso teisės normų taikymo klaidą“ (toliau – Nutarimas), kuriame Konstitucinis Teismas pripažino, kad Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ABTĮ) 156 straipsnio 2 dalis tiek, kiek joje nenustatyta galimybė atnaujinti bylos, užbaigtos įsiteisėjusiu teismo sprendimu ar nutartimi, proceso, kai byla išnagrinėta nesant nors vieno iš proceso dalyvių, kuriam nepranešta apie teismo posėdį ir nebėra galimybės apskūsti tokio sprendimo (nutarties), prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio pirmajai daliai, 109 straipsnio pirmajai daliai, konstituciniams teisinės valstybės, teisingumo principams.

Remiantis Konstitucinio Teismo minėtame nutarime pateiktais išaiškinimais ir siekiant teisinio aiškumo administracinių bylų teisenoje, kaip ir suderinamumo tarp ABTĮ ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) nuostatų ir taikymo praktikos, parengtas nurodytas problemas sprendžiantis ABTĮ projektas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymų projektus inicijavo ir parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptariamai teisiniai santykiai.

Šiuo metu Lietuvoje galiojantis teisinis reguliavimas ABTĮ 156 straipsnio 2 dalyje neįtvirtina galimybės atnaujinti bylos, užbaigtos įsiteisėjusiu teismo sprendimu ar nutartimi, proceso, kai byla pirmosios instancijos teisme išnagrinėta nesilaikant proceso teisės normų reikalavimų – nesant nors vieno iš proceso dalyvių, kuriam nustatyta tvarka nepranešta apie teismo posėdžio laiką ir vietą, – ir nebėra galimybės tokiam dalyviui apskūsti teismo sprendimo (nutarties).

Tuo tarpu CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punkte yra įtvirtinta nuostata, kad procesas gali būti atnaujinamas, jeigu pirmosios instancijos teismo sprendime (nutartyje, įsakyme ar nutarime) yra padaryta aiški teisės normos taikymo klaida, kuri galėjo turėti įtakos priimant neteisėtą sprendimą (nutartį, įsakymą ar nutarimą), ir sprendimas (nutartis, įsakymas ar nutarimas) nebuvo peržiūrėtas apeliacine tvarka. Kasacinis teismas bendrosios kompetencijos teismų nagrinėjamose bylose suformavo nuoseklią teismų praktiką, kad pagrindas atnaujinti procesą gali būti aiški tiek materialiosios, tiek proceso teisės normos taikymo klaida¹. Kasacinio teismo praktikoje taip pat pripažįstama, kad procesinių dokumentų įteikimo pareiškėjui tvarkos pažeidimas pripažintinas esminiu ir kvalifikuotinas pagal CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punktą kaip pagrindas atnaujinti procesą, t. y. kaip aiški teisės normos taikymo klaida².

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) 2025 m. vasario 19 d. nutartimi³, atsižvelgęs į ABTĮ 4 straipsnio 7 dalį, kurioje įtvirtinta, kad tais atvejais, kai nėra įstatymo, reglamentuojančio ginčo santykį, teismas taiko įstatymą, reglamentuojantį panašius santykius, vadovavosi CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punktu, pažymėdamas, jog pagal Lietuvos Aukščiausiojo

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-285-378/2023

² Žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. rugsėjo 10 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-392/2014; 2022 m. lapkričio 17 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-259-943/2022.

³ Priimtoje administracinėje byloje Nr. eP-1-502/2025

Teismo praktiką pagrindas atnaujinti procesą gali būti aiški tiek materialiosios, tiek proceso teisės normos taikymo klaida, o administraciniame procese absoliučiu sprendimo negaliojimo pagrindu yra pripažįstamas toks atvejis, kai pirmosios instancijos teismas išnagrinėjo bylą, kai nebuvo nors vieno iš proceso dalyvių, kuriam nustatyta tvarka nepranešta apie teismo posėdžio laiką ir vietą, ir toks asmuo šia aplinkybe grindžia savo apeliacinį skundą. Dėl to LVAT konstatavo, jog byloje yra pagrindas pripažinti, kad akivaizdi proceso teisės normos taikymo klaida (atsakovui tinkamai nepranešta apie bylą), taigi nustatytas pagrindas atnaujinti procesą, o byla nagrinėti iš naujo paprastai perduodama tos pačios instancijos teismui, kurio sprendimas ar nutartis yra skundžiami.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Teikiamu ABTĮ projektu siūloma numatyti, kad administracinis procesas gali būti atnaujinamas nustačius ne tik esminius materialinės teisės, bet ir proceso teisės pažeidimus. Šiuo tikslu keičiamas ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 10 punktas, jį papildant nuoroda į proceso teisę. Tokiu būdu būtų ne tik įgyvendinamas Nutarimas, tačiau ir suderinami bendrosios kompetencijos ir administracinės teisenos bylose nustatyti teismo bylų nagrinėjimo atnaujinimo pagrindai, suteikiamos vienodos galimybės asmenims įgyvendinti savo konstitucines teises į teisingą procesą.

Taip pat ABTĮ projektu siūloma nustatyti naują pagrindą atnaujinti administracinės bylos nagrinėjimo procesą, t. y. nustatyti, kad procesas gali būti atnaujinamas kai byla išnagrinėta nesant nors vieno iš proceso dalyvių, kuriam nepranešta apie teismo posėdį, ir nebėra galimybės apskūsti priimto sprendimo ar nutarties. Toks ABTĮ 156 papildymas preciziškai įgyvendins Nutarime suformuotą Konstitucinio Teismo išaiškinimą. ABTĮ 156 straipsnyje jau yra įtvirtinti kiti proceso atnaujinimo pagrindai, susiję su esminiais proceso teisės pažeidimais, pavyzdžiui 156 straipsnio 2 dalies 7 (jeigu sprendime teismas nusprendė dėl neįtrauktų į bylos nagrinėjimą asmenų teisių ar pareigų), 8 (sprendimas ar nutartis yra be motyvų) ir 9 (jeigu bylą išnagrinėjo neteisėtos sudėties teismas) punktuose. ABTĮ projektu numatomas ABTĮ 156 straipsnio 14 punktas įtvirtintų dar vieną atskirą, teismų praktikoje vienu iš dažniausiai pasitaikančių proceso teisės pažeidimų paremtą proceso atnaujinimo pagrindą.

Tiek ABTĮ projektu keičiamas ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 10 punktas, tiek ABTĮ projektu naujai įtvirtinamas ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 14 punktas būtų taikomi bylose, užbaigtose įsiteisėjusiu teismo sprendimu ar nutartimi. ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 14 punkte, atsižvelgiant į Nutarime pateiktus išaiškinimus, numatoma papildoma sąlyga, kad šiuo pagrindu būtų galima pasinaudoti tik tada, kai įsiteisėjusio teismo sprendimo ar nutarties nebėra galimybės apskūsti. ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 10 punkte toks keitimas neatliekamas, įvertinus jau susiklosčiusią šio punkto taikymo praktiką. Procesas aptariamais pagrindais galės būti atnaujinamas ABTĮ IV dalies I skyriuje nustatytais pagrindais ir tvarka (ABTĮ 156 straipsnio 1 dalis).

Vadovaujantis ABTĮ 4 straipsnio 5 dalies nuostatomis, administracinių bylų procesas vyksta pagal administracinio proceso įstatymus, galiojančius bylos nagrinėjimo, atskirų procesinių veiksmų atlikimo arba teismo sprendimo vykdymo metu, todėl ABTĮ projekte nėra numatomos pereinamosios nuostatos.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priėmus ABTĮ projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Tikėtina, kad priimtas ABTĮ projektas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai bei korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Tikėtina, kad ABTĮ projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams?

ABTĮ projektu prisidedama prie Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai Lietuvos Respublikos Seimas pritarė 2024 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. XV-54, 517 punkte numatyto veiksmo „Atkursime visuomenės pasitikėjimą Lietuvos teismų sistema“ ir 455 punkte numatyto veiksmo „Žmogaus teisių gynimas ir jų įgyvendinimas taps efektyvesnis“ įgyvendinimo. ABTĮ projektu taip pat įgyvendinama Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. 151, 7.4.2 papunktyje numatyta priemonė „siekiant visiškai užtikrinti teisę į teisminę gynybą, sudaryti galimybę atnaujinti administracinių bylų procesą ir tais atvejais, kai asmuo nebuvo tinkamai informuotas apie teisminį procesą“.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant ABTĮ projektu siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios kitų galiojančių įstatymų nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

ABTĮ projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Projekte nepateikiama naujų sąvokų ir sąvokas įvardijančių terminų, todėl jie nevertintini Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

ABTĮ projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Priėmus ABTĮ projektą, jį įgyvendinančių teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

ABTĮ projekte numatytoms nuostatomis įgyvendinti neprireiks valstybės, savivaldybių biudžetų ar kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Rengiant ABTĮ projektą specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai.

Reikšminiai ABTĮ projekto žodžiai, kurių reikia jiems įtraukti į kompiuterinę sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną Eurovoc: „administracinis teismas“, „proceso atnaujinimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.